

**Силабус дисципліни
«КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКА
ПРАКТИКА»**

**Освітній ступінь «Бакалавр»
Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма
«СПВ»**

Рік навчання: III; IV

Семестр: 6; 7; 8

Кількість кредитів: 9

Мова викладання: українська

Керівник курсу ОК 34. «КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКА ПРАКТИКА»

Плахотнюк Вікторія Генрихівна – кандидатка культурології, доцентка, викладачка кафедри «Мистецтво співу»

Викладачі дисципліни:

Кочерга А. І. – народний артист України, завідувач кафедри «Мистецтво співу», професор.

Коротя-Ковальська В. П. – народна артистка України, професорка кафедри «Мистецтво співу»;

Кононова М. В. – заслужена артистка України, кандидат мистецтвознавства, викладачка кафедри «Мистецтво співу»;

Бойко І. М. – викладачка кафедри «Мистецтво співу», голова ПЦК «Мистецтво співу», старший викладач.

Контактна інформація: viktoriiavgfp@gmail.com
kkovalska.vp@gmail.com
irina_grande@ukr.net

Прореквізити та постреквізити дисципліни.

Прореквізити дисципліни

- ОК 8. Історія світової музики.
- ОК 9. Історія української музики.
- ОК 10. Сольфеджіо.
- ОК 11. Гармонія.
- ОК 13. Теорія музики.
- ОК 15. Спеціальний клас. Сольний спів.
- ОК 16. Історія вокального мистецтва.
- ОК 19. Охорона та гігієна голосу.

- ОК 23. Сценічна мова.
- ОК 20. Іноземна мова (італійська) за професійним спрямуванням.
- ОК 22. Основи диригування.
- ОК 24. Майстерність актора.
- ОК 28. Інформаційні технології в музиці.

Вивчення дисципліни завершується Атестаційним кваліфікаційним екзаменом.

Призначення дисципліни

Навчальна дисципліна «Концертно-виконавська практика» належить до обов'язкових дисциплін циклу професійно-практичної підготовки здобувачів вищої освіти. Призначення дисципліни полягає у підготовці студента до професійної концертної діяльності в якості артиста-вокаліста, що передбачає кілька складових його професійного зростання: ознайомлення з репетиційним процесом та підготовкою до виступів на сцені (вистава, концерт) у професійних творчих колективах (пасивна практика); формування виконавських сценічних навичок – знання психологічних аспектів підготовки до концертних виступів та вміння триматися на сцені, подолання зайвого хвилювання, виховання навичок емоційного самоконтролю, волі та прагнення до прилюдного виступу; формування концертного репертуару (камерна, оперна музика); розвиток у студентів художнього мислення, оволодіння навичками soft skills (навички самоорганізації; презентаційні навички; здатність оволодівати сучасною інформацією; навички використання інформаційних комунікаційних технологій)

Відповідно до освітньо-професійної програми «Спів», вивчення дисципліни «Концертно-виконавська практика» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей**:

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК 12. Здатність працювати автономно.
- ЗК 13. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК 14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК 17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочину та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

СК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК 7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

СК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК 10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем і концепцій.

СК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК 13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК 14. Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.

СК 17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології виконавської діяльності.

СК 18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві.

Мета навчальної дисципліни - набуття здобувачами вищої освіти основних практичних навичок концертних виступів та сценічної поведінки, необхідних для майбутньої роботи на сцені в якості артистів - вокалістів.

Зміст і структура дисципліни.

Вивчення навчальної дисципліни «Концертно-виконавська практика» відбувається протягом трьох семестрів (3 модулі) і передбачає різні форми аудиторної і самостійної роботи. Значна частина практичних занять присвячена спостереганню і аналізу репетиційної роботи творчих колективів і солістів (пасивна практика). Також передбачена активна практика – участь здобувачів вищої освіти у концертах, творчих заходах, виставах. Підготуватися студенту до концертних виступів допомагає викладач на

індивідуальних заняттях (активна практика). Також студент оформлює необхідну для практики звітну документацію.

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Всього годин	Денна форма навчання		
		Практичні	Аудиторні Індивідуальні	Самостійна робота студента
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Ознайомлення з творчим процесом професійної підготовки вокалістів до сценічних виступів.				
Тема 1. Предмет, мета і завдання дисципліни «Концертно-виконавська практика», її місце в циклі дисциплін професійної підготовки.	7	4	1	2
Тема 2. Планування та підготовка концертних виступів студента на 1 - й Модуль.	16	2	6	8
Тема 3. Визначення завдань спостереження (пасивна практика).	26	16	-	10
Тема 4. Підготовка «Звіту» про проходження концертно - виконавської практики за 1 – й Модуль.	5	2	1	2
Разом за змістовим модулем 1:	54	24	8	22
Разом за модулем 1:	54	24	8	22
Модуль 2				
Змістовий модуль 2. Опанування практичними навичками концертних виступів.				
Тема 5. Планування практичних завдань студента на 2 – й Модуль. Практика у творчих колективах.	69	48	1	20
Тема 6. Підготовка студента до виступів на сцені.	32	-	12	20
Тема 7. Підсумки проходження концертно - виконавської практики студентом-практикантом за 2 - й Модуль.	7	2	1	4
Разом за змістовим модулем 2:	108	50	14	44
Разом за модулем 2:	108	50	14	44
Модуль 3				
Змістовий модуль 3. Вдосконалення навичок концертно-виконавської діяльності студента.				
Тема 8. Планування практичних завдань студента на 3 – й Модуль. Практика у творчих колективах	5	2	1	2

Складання плану концертних виступів на 3 – й Модуль.				
Тема 9. Спостереження та аналіз репетиційної та концертної роботи професійних вокалістів. Підготовка концертних виступів та програми екзамену.	96	46	12	38
Тема 10. Підготовка «Звіту» про проходження концертно-виконавської практики за 3 - й Модуль.	7	2	1	4
Разом за змістовим модулем 3;	108	50	14	44
Разом за модулем 3:	108	50	14	44
Всього:	270	124	36	110

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Заочна форма навчання			
	Всього годин	Аудиторні		Самостійна робота студента
Практичні		Індивідуальні		
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Ознайомлення з творчим процесом професійної підготовки вокалістів до сценічних виступів.				
Тема 1. Предмет, мета і завдання дисципліни «Концертно-виконавська практика», її місце в циклі дисциплін професійної підготовки.	7	2	-	5
Тема 2. Планування та підготовка концертних виступів студента на 1 - й Модуль.	16	1	4	11
Тема 3. Визначення завдань спостереження (пасивна практика).	26	4	-	22
Тема 4. Підготовка «Звіту» про проходження концертно - виконавської практики за 1 – й Модуль.	5	1	-	4
Разом за змістовим модулем 1:	54	8	4	42
Разом за модулем 1:	54	8	4	42
Модуль 2				
Змістовий модуль 2. Опанування практичними навичками концертних виступів.				
Тема 5. Планування практичних завдань студента на 2 – й Модуль. Практика у творчих колективах.	68	12	-	56

Тема 6. Підготовка студента до виступів на сцені.	32	-	4	28
Тема 7. Підсумки проходження концертно - виконавської практики студентом-практикантом за 2 - й Модуль.	8	2	-	6
Разом за змістовим модулем 2:	108	14	4	90
Разом за модулем 2:	108	14	4	90
Модуль 3				
Змістовий модуль 3. Вдосконалення навичок концертно-виконавської діяльності студента.				
Тема 8. Планування практичних завдань студента на 3 – й Модуль. Практика у творчих колективах Складання плану концертних виступів на 3 – й Модуль.	5	1	-	4
Тема 9. Спостереження та аналіз репетиційної та концертної роботи професійних вокалістів. Підготовка концертних виступів та програми екзамену.	96	12	4	80
Тема 10. Підготовка «Звіту» про проходження концертно-виконавської практики за 3 - й Модуль.	7	1	-	6
Разом за змістовим модулем 3;	108	14	4	90
Разом за модулем 3:	108	14	4	90
Всього:	270	36	12	222

Самостійна робота студента передбачає складання індивідуального плану відвідування баз практики, складання плану та методичну розробку відвіданих заходів, визначення теми, мети, завдань, типу репетицій. Студент зобов'язаний своєчасно записувати власні спостереження у «Щоденник студента-практиканта» з професійним аналізом і висновками; опрацьовувати нотну та методичну літературу; проводити роботу над складанням і поповненням власного концертного репертуару, розробляти програми виступів, афіші, планувати виступи, аналізувати репетиції (пасивна практика), вчасно підготувати звітну документацію.

Також самостійна робота передбачає перегляд відеозаписів власних виступів студента з метою визначення як позитивних результатів, так і недоліків, що сприяє прагненню до самовдосконалення.

Серед завдань самостійної роботи – відпрацювання організаційних моментів – вміння входити в режим концертного життя співака, дотримуватись правил здорового образу життя, охорони та гігієни голосу, вміти здійснювати репетиційну роботу перед виступом.

Політика навчальної дисципліни

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: експрес-опитування; заповнення «Щоденника

студента-практиканта); складення «Звіту» про проходження практики (документації студента практиканта); виконавська діяльність (концертні номери, концерти, вистави); залік; екзамен; Атестаційний кваліфікаційний екзамен.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання: поточний контроль; семестровий (залік, іспит). підсумковий модульний.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 – бальною шкалою та шкалою ECTS – А (90 -100), В (82 - 89), С (75 - 81), D (64 - 74), Е (60 -63), Fx (35 - 59), F (1 - 34). Кредитно - модульна система з переведенням в національну (чотирибальна: (5 - «відмінно», 4 - «добре», 3 - «задовільно», 2 - «незадовільно»)).

Поточний контроль проводиться на кожному занятті. Здійснюється перевірка завдань аудиторної та самостійної роботи. Оцінюються активність студента, відповідальність, рівень його теоретичної та практичної професійної підготовки, музичної обізнаності; якість, грамотність, обсяг та своєчасність виконання завдань концертно-виконавської практики, у тому числі рівень концертних виступів; перевірка фіксацій спостереження репетиційного і концертного процесу солістів та творчих колективів у «Щоденнику студента-практиканта». Оцінювання ведення «Щоденника студента-практиканта» та складання «Звіту» відбувається окремо.

Підсумковий модульний (семестровий) контроль.

Враховує весь обсяг і всі види роботи студента за семестр. Наприкінці кожного семестру студент складає «Звіт» про результати концертно - виконавської практики. Також до «Звіту» додаються афіші концертних виступів студента за семестр.

Мінімальний обов'язковий обсяг публічних виступів студента та відвіданих репетицій (вистав, концертів):

Модуль 1.

Кількість відвіданих репетицій (вистав, концертів) з аналізом спостережень у «Щоденнику студента-практиканта» - 20.

Сольні виступи студента 2.

Залік. Виконання концертної програми з 3-х різножанрових творів.

Модуль 2.

Кількість відвіданих репетицій (вистав, концертів) «Щоденнику студента-практиканта» з аналізом спостережень - 10.

Сольні виступи студента 3.

Ансамблеві виступи студента 1.

Екзамен. Виконання концертної програми з 3-х різножанрових творів.

Модуль 3.

Кількість аналізів спостережень репетицій (вистав, концертів) – 10.
Сольні виступи студента 3.

Ансамблеві виступи студента 1.

Екзамен. Виконання концертної програми з 3-х різножанрових творів.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Бали	Критерії оцінювання
5	<p>Студент систематично і відмінно виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере активну участь у вирішенні практичних завдань, ставиться до них відповідально. Повністю володіє теоретичним матеріалом тем. Вміє творчо застосовувати набуті знання при виконанні всіх видів практичної роботи. Знає форми репетиційної роботи у професійних колективах та методику проведення репетицій і творчих заходів. Працює з нотною та методичною літературою (основною та додатковою). Знає твори власного концертного репертуару, та виконує їх на високому професійному рівні. Вміє робити індивідуальне прочитання музичного твору з виконавським відтворенням музичного жанру, форми, образного змісту, специфіки власного виконавського стилю; впевнено та артистично триматися на сцені; вміє організувати самостійну репетиційну діяльність. Має високу виконавську культуру. Документація заповнюється вчасно, грамотно, охайно. Повністю виконано обсяг практичних завдань на Модуль.</p>
4	<p>Студент систематично, на достатньому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Бере активну участь у вирішенні практичних завдань. Володіє теоретичним матеріалом тем. Намагається творчо застосовувати набуті знання при виконанні всіх видів практичної роботи. Знає основні форми репетиційної роботи у професійних колективах та методику проведення репетицій і творчих заходів. Працює з нотною та методичною літературою (основною). Знає твори власного концертного репертуару та виконує їх на достатньому професійному рівні. Фрагментарно втрачає кантилену. Намагається впевнено триматися на сцені. Вміє організувати самостійну репетиційну діяльність, робити індивідуальне прочитання музичного твору з виконавським відтворенням музичного жанру, специфіки власного виконавського стилю. Бракує емоційності та артистизму. «Щоденник практиканта» і «Звіт» заповнюються вчасно і грамотно. Присутні окремі методичні неточності. Повністю виконано обсяг практичних завдань на Модуль.</p>
3 Мінімальний поріг оцінювання	<p>Студент систематично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Володіє теоретичним матеріалом тем, але у відповідях на запитання робить помилки. Знає окреми форми репетиційної роботи у професійних колективах, частково методику проведення репетицій та творчих заходів. Працює з нотною та методичною літературою (основною). Знає твори власного концертного репертуару та виконує їх на задовільному рівні. У виконанні присутні недоліки (дикційні; втрачає відчуття форми, стилю). Має природне звукоутворення. Фрагментарно втрачає кантилену та високу співочу позицію. Намагається впевнено триматися на сцені. Намагається організувати самостійну репетиційну діяльність. Бракує емоційності та артистизму. «Щоденник практиканта» і «Звіт» заповнюються вчасно. Присутні</p>

	окремі помилки. Повністю виконано обсяг практичних завдань на Модуль.
2	Студент несистематично, на низькому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Володіє теоретичним матеріалом фрагментарно. Знає окремі форми репетиційної роботи у професійних колективах, окремі методичні прийоми проведення репетицій та творчих заходів. Іноді працює з нотною літературою. Знає твори власного концертного репертуару, виконує на низькому рівні (присутні вокально-технічні, ритмічні помилки, неемоційний спів). Для створення художнього образу не вистачає володіння вокально - технічними навичками. Намагається впевнено триматися на сцені, організувати самостійну репетиційну діяльність. «Щоденник практиканта» і «Звіт» заповнюються не вчасно і частково. Присутні принципові помилки. Практичні завдання на модуль виконані не в повному обсязі.
1	Студент несистематично, на низькому рівні виконує завдання аудиторної та самостійної роботи. Намагається застосовувати набуті знання при виконанні окремих видів практичної роботи. При виконанні завдань допускає кілька значних помилок. Знає окремі форми репетиційної роботи у професійних колективах, окремі методичні прийоми проведення репетицій і творчих заходів. Недостатньо працює з нотною літературою. Твори концертного репертуару виконує на низькому рівні (присутні вокально-технічні, інтонаційні та ритмічні помилки, неемоційний спів). Для створення художнього образу не вистачає володіння вокально-технічними навичками. «Щоденник практиканта» і «Звіт» заповнюються не вчасно і фрагментарно. Присутні значні принципові помилки. Практичні завдання на модуль виконані частково.
0	Студент епізодично виконує завдання аудиторної та самостійної роботи (не відвідує більшості занять на базах практики без поважних причин). Обсяг практичних завдань виконано фрагментарно. Не може проспівати повністю твори з власного концертного репертуару. При виконанні робить велику кількість інтонаційних, ритмічних та текстових помилок. «Щоденник практиканта» і «Звіт» відсутні. Відсутність вокальної культури.

**Критерії модульного (семестрового) оцінювання знань студентів
(залік, екзамен).**

Залік Екзамен	Критерії оцінювання
	Студент
27 - 30	Знає твори власного концертного репертуару, виконує їх на високому професійному рівні. Має природне звукоутворення, кантилену, високу співочу позицію. Вміє робити індивідуальне прочитання музичного твору з виконавським відтворенням музичного жанру, форми, образного змісту,

	специфіки власного виконавського стилю; впевнено та артистично триматися на сцені. Вміє організовувати самостійну репетиційну діяльність. Має високу виконавську культуру. Творчо застосовує набуті знання у виконавській концертній діяльності.
23 – 26	Знає твори власного концертного репертуару, виконує на достатньому професійному рівні. Має природне звукоутворення. Фрагментарно втрачає кантилену. Намагається впевнено триматися на сцені. Вміє організовувати самостійну репетиційну діяльність, робити індивідуальне прочитання музичного твору з виконавським відтворенням музичного жанру, специфіки власного виконавського стилю. Бракує емоційності та артистизму. Намагається творчо застосовувати набуті знання у виконавській концертній діяльності.
18 – 22 18 Мінімальний поріг оцінювання	Знає твори власного концертного репертуару. У виконанні присутні недоліки (дикційні; втрачає відчуття форми, стилю). Має природне звукоутворення. Фрагментарно втрачає кантилену та високу співочу позицію. Намагається впевнено триматися на сцені. Вміє організовувати самостійну репетиційну діяльність. Бракує емоційності та артистизму. Намагається творчо застосовувати набуті знання у виконавській концертній діяльності
12 – 17	Твори концертного репертуару виконує на низькому рівні (присутні вокально-технічні недоліки, інтонаційні та ритмічні помилки; неемоційний спів). Для створення художнього образу не вистачає володіння вокально - технічними навичками. Намагається впевнено триматися на сцені, організовувати самостійну репетиційну діяльність.
1 – 11	Твори концертного репертуару, виконує на незадовільному рівні з великою кількістю помилок. Для створення художнього образу не вистачає володіння вокально - технічними навичками та артистизму. Не вміє триматись на сцені.
0	Не знає мелодії / літературного тексту творів. Не може проспівати жодного твору. Не вміє триматись на сцені.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни

Весь обсяг роботи студента за семестр підсумовується за допомогою накопичувальної системи балів. Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних за знання матеріалу тем - за поточний, семестровий (модульний) контроль, ведення конспекту, з подальшим переведенням в національну систему.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за різні види завдань складає 100 балів.

Сума балів за всі види навчальної діяльності за модуль	Оцінка за національною шкалою	Шкала ECTS
90-100	5 Відмінно	A

82-89	4 Добре	В
74-81		С
64-73	3 Задовільно	Д
60-63		Е
35-59	2 Незадовільно	FX Для одержання кредиту потрібне доопрацювання.
0-34		F Необхідне повторне вивчення дисципліни

Політика академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності.

Політика відвідування. Успішність досягнення мети навчальної дисципліни «Концертно-виконавська практика» залежить від систематичності відвідування занять здобувачами вищої освіти. Тому пропуски занять без поважних причин неприпустимі. В разі відсутності, студент зобов'язаний опрацювати матеріал самостійно і представити викладачу на оцінювання результати виконаної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник / В. Г. Антонюк. - К. : ЗАТ Віпол, 2007. – 173 с.
2. Барнич М. М. Майстерність актора. Техніка «обману» : навч. посібник, вид. 2, - К.: Ліра, 2016. – 304 с.
3. Біль Р. І. Виховання акторської харизми : методичний посібник / Р. І. Біль. - Вінниця : Нова книга, 2013. – 232 с.
4. Василенко Л. М. Проблема свідомого та позасвідомого у теорії та практиці вокального виконавства // Педагогічні науки. Вип. 94, 2011. – С. 31 – 40.
5. Гребенюк Н. Є Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти : монографія. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. – 269 с.
6. Катрич О. Стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) / О. Катрич. – Дрогобич: «Відродження», 2000. – 100 с.
7. Колодуб І. С. Практичні поради педагога – вокаліста / І. С. Колодуб. – К. : Музична Україна, 2010. – 54 с.
8. Лабінцева Л. П. Концертний виступ як особливий вид музично-виконавської діяльності // Вісник ХДАДМ. - № 1, 2010. – С. 215 - 216.
9. Семененко І. В., Іваненко М. В., Павлюкова Г. В. Концертний виступ в контексті виконавської діяльності вокаліста. – К.: КНУКІМ «Молодий вчений» № 11 (51). -2017. – С. 652 – 655.

Допоміжна література

1. Афанасьєв Ю. Л. Соціально - культурний потенціал художньої діяльності. – Львів: Світ, 1990. – 160 с.

2. Гребенюк Н. Є. Особистісно-орієнтований підхід у розвитку індивідуальності співака. Науковий вісник. Музичне виконавство. Вип. 14, кн. 6. Київ : НМАУ, 2000. С. 156–165.
3. Заворотній О. Т. Психофізична техніка та тренінг актора : навчальний посібник / О. Т. Заворотній. – Рівне : РДГУ, 2006. – 270 с.
4. Клековкін О. Ю. Theatrica. Практика сцени : лексикон / О. Ю. Клековкін. – К. : Арт Економі, 2010. – 447 с.
5. Лимаренко Л. І. Застосування акторського тренінгу в підготовці майбутніх вчителів художньої культури. Педагогічний процес: теорія і практика. Зб. наук. праць / Л. І. Лимаренко. Вип. 2. – К. : 2003. С.38-44.
6. Роменець В. А. Психологія творчості. Навчальний посібник. – Вид. – 3. – К. : Либідь, 2004. – 288 с.
7. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : Навч. - метод. посібник / О. Я. Ростовський. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2011. - 640 с.
8. Юцевич Ю. Музика: словник – довідник / Ю. Юцевич. –Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2003. – 352 с.
9. Шаварський О. М. Як стати актором / О. М. Шаварський. – К. :. Логос, 2011. – 572 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <https://www.youtube.com/watch?v=JYfnIOtHRBg>
2. https://www.youtube.com/watch?v=yRiH-2_Jl2s
3. <https://www.youtube.com/watch?v=qTTeX-uCSpY>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=Yi7b2f9vKfY>
5. https://www.youtube.com/watch?v=3D1F-r_IDr8